

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului :

Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr.
" " " " pe $\frac{1}{2}$ an . 2 " 50 "
" România și străinătate pe an . 14 franci
" " " " pe $\frac{1}{2}$ an 7 "

Prețul inserțiunilor :

Pentru publicațiunile oficiale, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte, 3 fl., până la 200 de cuvinte, 4 fl., de aci în sus 5 fl.

Correspondențele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ”; ează banii de prenumerațiune și inserțiunii la
ADMINISTRAȚIA
Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș.

Etica creștină în prezent.

(Urmare).

Protestanții s'au silit a conserva condițiile moralității în toată întregimea lor. Biserica pare a nu micșura cu nici o restricție răspunderea morală a individului; ea nu pune preț pe fie-care faptă a individului, fiind-că după ea faptele nu sunt suficiente pentru moralitate. Sentimentul despre insuficiența faptelor e predominant și de aceea credința, și pocăința, sunt cele mai de frunte precepte morale. Pocăința, ce recunoaște neputința morală și credința, ce se mângăie cu ajutorul dumnezeesc. Și așa credința și pocăința, pocăința și credința sunt Alfa și Omega în predica protestantă. Dar în schimb ușor se neglijează viața practică cu cele ce ea reclamă de la voia liberă și maturitatea morală a membrilor bisericeii. În adevăr etica creștină ocupă în sistemul teologiei protestante un loc foarte subordonat. Ea s'a tratat între obiectele de mână a doaua, așa zicând în formă de observațiunii. Credința și ear credința. Dar unde rămâne fapta? În credință răspund ei, căci credința adevărată trebuie să se exercite. Foarte bine, dar e o deosebire din ce parte se începe o lucrare: din cea imediată, care e libera hotărâre, sau din cea mediată, care e lucrarea darului dumnezeesc. Ușor se poate întâmpla, ca cu toată bunavoința lucrul să n'ajungă la partea imediată. Acest defect al bisericeii protestante se urcă până la începuturile ei. Unii au mers așa de departe să învețe, că faptele bune sunt chiar vătămătoare. Alții însă, ținând mai bine samă de necesitățile interne și esterne ale omului, au revindicat până în timpul nostru libertatea voiei, redicând proteste contra for-

malismului dogmatic. Acest fenomen provine fără îndoială din cauză, că doctrina protestantă s'a format în opoziție cu biserica romană. Toate învățăturile diferențiale s'au dezvoltat cu cea mai mare rigoare; toate căile, ce puteau duce înapoi la biserica romană, s'au închis cu cea mai mare îngrijire. Și între aceste stă în prima linie învățătura despre faptele bune, așa dar etica creștină. Astfel învățătura bisericeii protestante samănă cu Athena din anticitate, când după resboaiile cu Persii, temple, altare și totul au fost zidit în zidurile cetății. Biserica protestantă cu toată etica ei mai curată este în pericol a rămânea în urma celei romane în ce privește eficacitatea practică a ei.

De asemenea în modul de a privi formele dreptului și mai ales statul este o deosebire însemnată între etica ambelor confesiuni. După învățătura bisericeii romane, toate drepturile purced dela biserica. Ahea prin mandatul bisericeii dreptul e drept și moralul moral. Cel desbinat de biserică încetează de a se mai bucura de drepturi. Ereticul n'are nici un drept. Este dar ertat a nu ținea cuvântul dat unui eretic. Această consecință isbesce atât de puternic în sentimentul natural de drept, în cât teologii romani se feresc a o afirma pe față.

După sânta Scriptură toată stăpânirea este de la Dumnezeu și nu este nici una, ce n'ar veni de la Dumnezeu. Deci creștinul e obligat a se supune ei nu de silă ci pentru conștiință. Dar biserica protestantă a forțat sensul acestei învățături, și a intrat cu statul în relație mai strânsă de cât cere binele ei.

Etica creștină a primit în Biserica Ortodoxă de răsărit forma cea mai curată și singura posibilă în prezent, adică forma creștinismului practic. În ea conlucrarea liberă a omului cu darul sântului Duh este o condiție neapărată pentru viața morală (*συνδρομή*). Punând o deosebită cumpănă pe libera hotărâre a omului, negreșit că și etica bisericeii de răsărit dă prilej apusenilor și cu deosebire protestanților a o acusa de formalism¹⁾. Însă tot ei recunosc că etica creștină a bisericeii de răsărit pune dragostea, cea mai înaltă lege a ei, în împlinirea poruncilor adecă pe teren practic.²⁾ Etica bisericeii noastre nu se infundă în discuții subtile asupra libertății și conștiinței, nici nu înșiră la registre de păcate ca casuistiile apusenii. Această simplitate, ce dă la iveală curăția inimii, scutesce etica ortodoxă de incurcările și contrazicerile cusuistilor³⁾. Ea nu pretinde că biserica ar fi mai pre sus de stat, cum a pretins biserica română, nici nu concede ca biserica să fie absorbită de stat, cum e în protestantism. „Doctrina sa este conformată cu sentimentele unei conștiinți drepte și oneste, precum și cu învățăturile pozitive ale revelației⁴⁾”.

Dar cu toată superioritatea ei, etica bisericeii ortodoxe de răsărit încă nu e scutită de degenerare. Ea este pervertită dacă păstrează forma și pierde spiritul. Într-o privință ea este mai supusă la corupere de cât o morală filosofică basată pe reflexie rece. Cu cât adecă e mai însuflețită hotărârea morală și mai vie dorința de a pune în lucrare ceea ce s'a constatat că e bun, cu atât mai lesne zelul poate ajunge la fanatism. Cu alte cuvinte oamenii se poate întempla să greșască în alegerea mijloacelor pentru scopul cel bun. Între Apostolii lui Christos nu erau nici de cum răi, cei care indignați de necredința Iudeilor au zis: „Doamne vrei ca să zicem să se pogoare foc din ceriu și să-i mistue pre ei”. Christos repunse: Nu sciiți ai cărui Spirit sunteți. Astfel și fenomenile triste din istorie, când oamenii în numele religiei și al bisericeii au făcut nedreptăți și atrocități, trebuie reduse la împrejura-

¹⁾ Das Unsichtbare der Tugenden wird wenig beachtet, denn alles ist an der Thactlichkeit gelegen, u. s. W. Gess, Gesch. d. Christl. Ethik II Band I Abth. Berlin 1886, s. 370, 369.

²⁾ Ορθόδοξος Ὁμολογία τῆς καθολικῆς, καὶ ἀποστ. ἐκκλησίας τῆς ἀνατολ. τρίτ. μέρ. ἐρωτ. α καὶ γ.

³⁾ Die griechische Kirche ist ihrer Lehre nach stets kunstlos geblieben, ihre Simplicität schützte sie gegen die Erfindungen der schlechten Kunst. Gass. a. a. O. s. 216.

⁴⁾ W. Guetée. Exposition de la Doctrine de l'Eglise Orthodoxe etc. tradusă de I. P. S. Mitropolit Josif, Primatul României. Edit. Bucuresci. 1887, pag. 190.

rea, că ei uitase cărui Spirit serviau, că în zelul lor bun ei se zăpăciră la alegerea mijloacelor. E bine dar a judeca astfel de fenomene cu moderațiune, a învăța din esemplul nostru propriu cât de omenesc lucru este a rătăci, și cât de greu ne vine a face binele chiar după ce l-am cunoscut.

Rămâne să răspundem acum în câteva cuvinte celor ce zic, că etica creștină și-a trăit traiul și va să dispară ca orî ce prejudiciu. Este sciut că totdeauna răul se vede mai lesne de cât binele, mai ales când acesta e săvârșit în ascuns. Acest adevăr se aplică cu tot dreptul la etica creștină.

Ea lesne poate fi deconsiderată, pentru că nu stă în caracterul ei a trîmbița succesele ce a avut, binele, ce a adus omeniei. Totuși cine voesce a deschide ochii minții sale se poate încredința, cum zice Eusebiu din Cesarea, „μη λόγους ἀλλ ἔργους“, nu cu vorbe ci cu fapte, despre lucrările eticeii creștine. Ea a resturnat politeismul și idolatria învățând de oameni a să cunoasce pre sine și scopul final, pentru care trăesc în lume, ea a nimicuit sacrificiile de oameni; ea a distrus misterile păgănescii și sărbătorile scandaloase, la care, cum zice fericitul Augustin, în loc de paseri și animale se jertfea unor zeități mincinoase nevinovăția și pudorea bărbăților și a femeilor. Ea a distrus mulțimea superstițiilor, oraculelor, augurilor și aruspiciilor. Ea a șters toate privesțele nerușinate ale teatrului, mimilor și pantomimelor, ce prin poziția și gesturile lor reprezentau tot felul de vicii, ca să se învețe publicul. Ea a făcut să înceteze cruzimele din amfiteatre, unde oamenii se ucideau unii pe alții spre a veselii pe privitori cu sînge și măceluri. Ea a repus în marginile convenite autoritatea peste samă ce da drept de viață și de moarte la soți asupra sociilor, la părinți asupra fiilor, la stăpâni asupra sclavilor, și permitea a face acestora tot felul de nedreptate și rea tractare, fără ca ei să fi avut drept a se plînge. Ea a reformat statele, a îndreptat legile celor mai făimoși legislatori, a micșurat pe jumătate furia războaelor și a împins-o în marginile dreptății și ale echității, ce nu se sciau mai înainte. Ea a îndreptat și a îmblânzit moravurile sălbatiche și barbare a nenumărate popoare învățându-le echitatea, blîndeța, umanitatea și alte virtuți escelente, necunoscute până atunci. Ea a dat tuturor popoarelor preceptele cele mai salutare spre a petrece în pace și unire, ce face adevărata fericire a orî cărei societăți. Ea în fine a format cu maximele sale mulțime de bărbați extraordinari

de toate stările și condițiile, bătrâni și tineri, femei și fecioare, cari au strălucit prin curăția vieții lor, au fost admirația veacurilor prin sfințenia lor și sînt pînă astăzi modele escelente de toate virtuțile.

Etica creștină, și aici voiu urma pe Evsebiu din Cesarea ¹⁾, a învățat pe Greci și pe Barbari a-și regula viața și moravurile lor cu așa întocmire, încât să nu arunce macăr o căutătură, să nu își permită macăr o dorință necurată, și să gonească din inimă toate gândurile și toate patimile, ce ar putea-o prihăni. Etica creștină a învățat pre oameni nu numai a nu jura strimb, ci a se abține de ori-ce jurământ și a observa adevărul în toate vorbele lor, probitatea în toată conduita lor, așa încât cu *da* și *nu*, să înduplece mai puternic de cât cu toate jurămintele inchipuite. Etica creștină a învățat pre oameni a suferi cu curaj și cu statornicie nedreptățile dușmanilor lor, a nu-și răsbuna nici odată, și a nu da loc mâniei. Ea a învățat încă a împărtăși din bunurile proprii pre săraci și scăpătați, a privi ori-ce om ca aproapele nostru, ai alina suferințele, ai da ajutoriu în nevoi și a tracta ca amiciși frați pre cei considerați altădată ca străini.

Și precum etica creștină de când s'a predat în lume n'a încetat a produce fructe minunate de virtute și sfințenie în inimile celor ce au primit-o și o păstrează în toată curătenia ei, așa va continua pînă la sfîrșitul veacurilor, ori unde va fi ascultată, în acelaș mod a produce același efecte și a îndulci, cum zice Buckle, moravurile particulare și cele publice. În present influința etice creștine străbate mult mai departe de cât ar voi unii să conceadă. Ea are influința și asupra oamenilor din sferele, ce în exterior s'au lepădat de tot ce e creștin. Aceștia de și nu observă preceptele afirmative ale etice creștine, nu pot însă înfrânge pre cele negative. Deci etica creștină încunjură pe oameni ca aerul, ce respiră. Abca când începe a lipsi aerul, atunci se vede cât e de prețios. Munca omenirei pentru educația sa morală este plină de osteneți, este ca peatra lui Sisip. Ea trebuie să înceapă din nou cu fiecare generație. Prin urmare și acțiunea moralei nu va putea înceta. Din contra ea va începe din nou cu tot omul ce vine în lume. A da vina pe etica creștină pentru decadența de moravuri, ce ne întimpină în present, ar fi ca și cum am da vina pe pâne pentru că atâta oameni se ruinează cu spirturile ce se fabrică de ea.

(Biserica ortod.)

Dr. A. Mironescu.

¹⁾ Euseviu, Praepar. Evang. L. I. Cap. IV. Comp. Orat. de Laudibus Constantini.

Schițe din Istoria literaturii române.

(Text făcut de prof. E. Hodoș pentru tinerimea Institutului pedagogic și teologic din Caransebeș.

(Continuare).

II. Literatura cultă.

Aici vom vorbi despre literatura *poetilor*, atât ca versificatori, cât și ca prozaiști; apoi despre literatura scriitorilor *bisericești*, despre *cronicari* și *istorici*, și înfârșit despre *gramatici*.

1. Literatura poetilor

Cele mai vechi versificațiuni românești sînt din secolul al 17-lea.

Pela 1670 a scris vestitul cronicar al Moldovei *Miron Costin* o elegie sub titlul „*Viața Lumei*,” avînd ca introducere cuvintele: Desertarea deșertărilor și toate sînt deșerte. Elegia „*Viața Lumei*” — după cum scrie însuș *Miron Costin* în „predoslovia” către cetitor — arată „pe scurt cum ieste de lunecoasă și puțină viața noastră și supusă pururea primejdiilor și priminelelor,” (predoslovia aceasta se găsește reproducută în: *Schițe de Ist. lit. române de V. A. Ureche*. București 1885, pag. 120.)

O veche versificațiune română ieste și lui *Mihai Halici* din *Caransebeș*, publicată în 1674 și făcută în cinstea unui *Francisc Parizs Păpai*, care tocmai trecuse examenul de doctorat. Oda lui *Halici* ieste o strofă de zece versuri, în care mai toate cuvintele sînt de origine latine, așezarea lor asemenea ieste mai mult latină decât română; se vede că autorul a scris-o latinește și apoi a tradus-o în românește. Vreo trei din cele 10 versuri samănă a hexametri. Oda ieste scrisă cu litere latine și cu ortografie ungurească. Versurile dela început sînt următoarele:

Kent sze netate, sze rund la | voi ro manus Apollo.
La totz, ketz szvente 'n Emperecie sedetz...

Un început mai însemnat și mai vrednic de cunoscut în poezia română ieste *Psaltirea în versuri* a *Metropolitului Moldovei Dosoftei*, tipărită în 1673 la *Uniew* (în Polonia), unde *Dosoftei* trecuse împreună cu *Domnul de pe atunci al Moldovei Stefan Petriceico*, care își perduse tronul. La întocmirea *Psaltirei în versuri*, *Dosoftei* a lucrat — iel însuși mărturisește, — mulți ani cu lungă osteneală. Trîind în Polonia, neobositul *Dosoftei* a cunoscut negreșit și *psaltirea în versuri* a poetului polon *Ian Kochanowski*; după modelul *psaltirei polone* a lui *Kochanowski* a pus și *Dosoftei psalmii*

în versuri românești. Probe din psaltirea lui Dosoftei sunt versurile următoare:

Din Psalmul I.

Ferice de omul ce n'a merge

În sfatul celor fără de leage,

Și cu răi nu va sta 'n cărare.

4. Nici a ședea 'n scaun de pierzare.

Ce voea lui va fi tot cu Domnul

Și 'n leagea lui ș'a petrece somnul.

De să va 'nvăța de dză, de noapte,

8. Să-i deprindă porucile toate.

Și va fi ca pomul lângă apă,

Carele de roadă nu să scapă.

Și frunza sa încă nu-ș va piearde.

12. Ce pre toată vremea va sta vearde.

(v. Dosoftei, Ps. în v. publicată de
I. Bianu, Buc. 1887. p. 11—12)

Psalmul al 46 lea din Psaltirea lui Dosoftei a trecut și în literatura poporană în formă de cântec obișnuit la Crăciun. Psalmul 46 ieste următorul:

Limbile să salte

Cu cântece nalte,

Să strige 'n tărie

4. Glas de bucurie.

Lăudând pre Domnul

Să cânte tot omul.

Domnul easte tare,

8. Easte împărat mare

Preste tot pământul

Și-și țâne cuvântul.

Sopusu-le-au gloate

12. Și limbile toate,

De ni-s supt picioare

Limbile de pre supt soare.

Alesu-s-au șie

16. Parte de moșie

Țara e dorită

Care-i giuruită

Lui Iacov iubitul

20. Ce-i țâne cuvântul.

Mila să și arate

Cé de bunătate

Spre noi ticăloșii,

24. Precum ne spun moșii.

Pre văvuri de munte

S'aud glasuri multe,

De bucine mare

28. Cu naltă strigare,

Că sau suit Domnul

Să-l vadă tot omul.

Cântați în lăute,

32. În dzăcături multe,

Cântați pre 'mpăratul,

Că nu-i ca dâns altul

Să domnească 'n lume,

36. Cu sfântul său nume.

Cântați să 'ntălégă

Preste lume largă,

Că Dumnezău poate

40. Pre limbi preste toate,

De le imblândește

Și le 'mpărătește.

Scaunul dă radză

44. Unde va să șadză.

Domnul din dirépta

Să mpărtaşcă plata,

Pre boeari, pre gloate,

48. Pre limbile toate.

Și cine să 'naltă

Din hire sâmată,

I-a vedea tot omul

52. Cum i-a certa Domnul.

(v. Aceeaș psaltire, p. 153—155).

Deși Dosoftei a făcut, în a sa Psaltire în versuri, un serios început de poezie română, cu toate aceste nu s'au ivit bărbați, care să-l imiteze și să ducă mai departe lucrarea începută.

Mai bine de un secol ne desparte până la poeziile *boerilor* Ienăchiță Văcărescu (1740—1799) Constantin Conachi (1777—1949), Alecu Beldiman (născ. pela 1850, mort la 1825).

Pela sfârșitul secolui al 18. și începutul secolului al 19. câțva boeri, din Moldova și din Muntenia, s'au ocupat în „oare libere“ cu facerea versurilor; dar au scris nu atât pentru publicul cel mare, cât mai mult pentru cercuri intime.

Ienăchiță Văcărescu. Ienăchiță Văcărescu au scris poezii lirice, patriotice și erotice, prim-le poezii în genul liric la noi. Meritul lui Ienăchiță Văcărescu în Muntenia, ca și al lui Constantin Conachi în Moldova, ieste acela, că a scris o românească destul de bună, dacă socotim timpurile de pela sfârșitul secolului al 18, adică pe timpul când limba grecească iera cu mult mai des folosită în clasa cultă a Românilor, decum iera cea națională. Pe timpul său lipsea limba literară cu desăvârșire; ear poezia poporană zăcea în întunec.

Un nobil patriotism însușea poeziile lui Ienăchiță Văcărescu, tocmai pe vremea când Grecii Fanarioti ierau tari și mari în țările românești de peste Carpați, și când iei se sileau în fel și chip se desnaționalizeze pe Români.

Exemplu despre patriotismul, precum și despre limba lui Ienăchiță Văcărescu, ieste poezia scrisă pentru urmașii sei:

Urmașilor mei Văcărești!

Las vouă moștenire:

Creșterea limbei românești

S'a patriei cinstire.

Alt exemplu de limba sa românească ieste strofa :

Intr'o grădină,
Lâng'o tulpină
Zării o floare ca o lumină.
S'o taiu, se strică;
S'o las, mi-i frică,
Că vine altul și mi-o ridică.

Ienăchită Văcărescu ieste născut din o veche familie, vestită pentru iubirea de țară și suferințele ce a îndurat pentru dânsa, și în sfârșit vestită la poporul țăran din cauza dărniceii sale în vremuri de nenorociri. Ienăchită, feciorul lui Stefan Văcărescu, a primit o educație foarte îngrijită, vorbea limbile : latinească, grecească, italienească, franceză și turcească. A ocupat înalte dregătorii, a fost vistier, apoi spătar, mai târziu trimis în misiune diplomatică la Viena, la Impăratul Iosif II., — și s'a ocupat ocupat și cu literatura, a scris *Poetică românească* și chiar și o Gramatică sub titlul: *Observații sau băgări de seamă asupra regulilor și orânduelilor gramaticii românești, adunate și alcătuite acum întâi de dumnealui Ienache Văcărescu*; a fost tipărită la 1787.

Constantin Conachi. Constantin Conachi, ca mulți alti tineri, se îndeletucea cu scrisul versurilor. În vreme ce însă mai mulți dintre tineri scriau, după cum se înrădăcinase obiceiul, o limbă grecească mai mult sau mai puțin stricată, — Conachi, la rândul său, le-a arătat prin lucrările sale, că și în limba românească se pot cânta idei frumuse, și sentimente alese.

Și poeziile lui Conachi se țin de genul liric, și sunt scrise într'o limbă populară. Mai adese găsim într'însele Afordita și pe Amor sau *Amoriu* cum i zice iel, pe care i-a cântat nu numai în cântecele din tinerețe, ci și în cele dela bătrânețe. Așa se adresează către *Amoriu*, zicându-i :

Amoriu, la a ta putere de-acum nu mă mai închin,
Na-ți și arc, na-ți și săgeată, n-ați și ghimpul cu venin,
Căci la invalizi ca mine iele nu se mai cuvîn.

Constantin Conachi ie născut în moldova. Ia o moșie părințească cu numele Țigănești. Părinții sei n'au cruțat nimic, pentru ca fiul lor să câștige o bună ci este și o instrucție cât mai completă: în casă țineau învățători anume, dela care primea lecții în obiectele de învățământ. Cerceta și școala din Iași, unde a învățat și limba latină, limba greacă veche și nouă, limba slavonă veche („care iera necesară pentru cercetarea vechilor documente de moșic“). Limbă românească n'a învățat Costachi Conachi din școală, ci din graiul viu, din cronicile lui Neculce, Miron Costin și Nestor Ureche, și din cărțile bisericesti. Mai știa și turcește; de limba turcească avea trebuință pentru legătura ce exista între Moldova și imperiul otoman. În afară de aceste limbi, fiii de boeri învățau în deosebi limba franceză dela emigranți francezi veniți în Moldova, în Muntenia (și în Rusia) în urma întâmplărilor Revoluțiunii franceze. Conachi o ocupat înalte dregătorii, a fost logo-

făt, a aspirat și la tronul Moldovei, — dar a făcut și poezii, și încă bune. Poeziile sale au fost tipărite după moartea sa la Iași în 1856 sub titlul *Alcătuiri și tâlmăciri*, în ediția a doua tot acolo în a. 1888, cu o prefață scrisă de un nepot al poetului, Emanoil Conachi Vogo-ride, care ne pune înaintea ochilor stările sociale și politice ale Moldovei pe vremea lui C. Conachi.

Alecu Beldiman. Tot în timpul, când limba românească iera săracă în expresiuni, a scris și vornicul Alecu Beldiman, și a produs atât lucrări originale, cât și traduse. Titlul uneia din traducerile sale ieste: *Tragodia lui Orest, de prea învățatul și cu învăpăiata dragoste spre procopsirea neamului românesc, marele postelnic Alecu Beldiman, acum întâia oară tâlmăcită din limba franțuzească în cea românească*, tipărită la 1820.

Lucrarea originală a vornicului Beldiman ieste: *Tragodia sau mai bine a zice jalnica Moldovei întâmplare după resvrătirea Grecilor 1821*, — de altfel nu ieste alt ceva, decât o cronică rimată, care ne descrie, pe lângă nenorocirile Moldovei, mișcările Grecilor în Moldova ce le-a văzut iel însuși și ciocnirile între Greci și Turci, adică: revoluția Grecilor, cunoscută sub numele de *Eterie*. Descrierile Tragodiei ici colo sunt nimerite, dar în general sunt monotone. Deși vornicul Alecu Beldiman în astă lucrare nu ieste lipsit de iubirea neamului și de disprețul pentru răutățile Grecilor, totuș face o mare nedreptate eroului român 1821, lui Tudor Vladimirescu, numindu-l *viclean înșălător și resvrător*. Ear în aceea ce privește limba lui Alecu Beldiman, ieste nu tocmai săracă în grecizme, ce vor fi fost puțin răspândite chiar și pe vremea lui Beldiman, ear astăzi, fără ajutorul unui dicționar, rămân neînțelese.

Iancu Văcărescu. În familia Văcăreștilor mai mulți înși au avut darul poeziei. Fiii lui Ienăchită Alecu și Niculae au scris câteva versuri. Cel mai distins între Văcărești ieste Iancu Văcărescu, fiul lui Alecu. Născut pela 1800, ieste condus de aceleași sentimente, de care a fost condus și moșul său. Iancu Văcărescu poate ar fi avut dese ocaziuni să lingusească și să laude pe Greci, și să se pună bine cu Domnul fanariot al țerii; iel însă a lucrat toc-din contră, și în poezia sa *La pravila țerii* iș cântă dorința ferbinte ca Românul să redobândească cele ce a pierdut sub a Fanariotiilor domnie, și să ajungă din corb ce ieste carăș *Acvilă*, mare în război și pace! Plin de admirare și de iubire ieste Iancu Văcărescu pentru junele poet Vasile Cârloavă și Grigore Alexandrescu. Lui Grigore Alexandrescu, însemnat

prin minunatele sale fabule, i scrie următoarele versuri:

Ce iești încă din pruncie-ți, pe deplin am prevăzut,
Ca Orfeului și Tie, Cerul dar ți-a încrezut.
Suflet dând la dobitoace, omenirei dai povești
Cele prea folositoare, prea plăcute, prea isteți,
Nu lăsa dar niciodată lenea a te rugini,
Și acel ce iești, cunoaște, ca să te faci ce poți fi.

În afară de câteva traduceri, și-a publicat poeziile la 1830 sub titlul: Colecție din poeziile domnului marelui Logofăt Iancu Văcărescu. Poetul a trăit până la anul 1863.

(Va urma.)

Sărbarea în Caransebeș a onomasticeii Prea Sântitului Episcop diecesan.

Sărbătoarea Sântului Ierarch Nicolae este pentru credincioșii sântei noastre biserici, aparținători dicesei Caransebeșului, o sărbătoare dublă. Ei sărbătoresc memoria sântului mare Ierarch Nicolae, dela Mira de o parte, eară de altă parte și onomastica Ierarchului lor actual, a Prea Sântitului Episcop diecesan Nicolae Popea, pe carele providența divină l-a dat, ca să fie conducătorul eparhiei Caransebeșului.

De astădată noi cei din Caransebeș am avut fericirea ca să-l avem în mijlocul nostru pe Prea Sântia Sa, și așa, atât fiil sufletesci ai Prea Sântiei Sale, cât și stimătorii săi de alte confesiuui au avut ocasiunea a-și exprima în persoană sămțămintele lor de reverință iubire și alipire cătră inalta persoană a Prea Sântiei Sale.

Inceputul l-au făcut tinerimea Institutului teologic și pedagogic din loc încă în presara sărbătorii, pe cari Prea Sântia Sa au avut părinteasca bună voință a-i primi în una din salele Institutului.

Aici corul institului a cântat un im ocașional; a urmat apoi avorbirea*) din partea teologului de cursul al III lea George Dragomir, după carea Prea Sântia Sa a mulțămît tinerimei prin frumoase cuvinte părintesci, isvorite din o inimă, carea bate pentru bunăstarea turmei încredințate ei; după acestea s'a cântat „Cântecul ginteii latine“ și „Mulți ani“.

În ziua de sărbare, adecă Duminecă, s'a celebrat sânta liturgie de Prea On. Domn prtopresbiter Andreiu Ghidiu, fiind asistat de preoții locali și un diacon, eară după finea sântei liturgii, Prea Sântia Sa a primit în reședința episcopoească felicitările.

S'au prezentat înaintea Prea Sântiei Sale, membrii din loc ai Consistoriului diecesan și preoțimea locală sub conducerea Prea Cuvioșiei Sale, părintelui protosincol Filaret Musta, corpul oficerilor ces. și reg. staționați aici în frunte cu domnul vicecolonel Leodegar de Chizzola, corpul profesoral al institutului teologic și pedagogic, funcționarii din loc dela

*) Publicăm această vorbire într'alt loc al foii.

Red.

Comunitatea de avere, și alți particulari, cari toți au felicitat pe Prea Sântia Sa dorindu-i viață îndelungată și sănătate deplină.

Pe lângă aceste prezentări în persoană au intrat și o mulțime de felicitări, în partea lor cea mai mare telegrame, atât din diesesă cât și din afară, precum d. e. din Monton, un loc de cură climatică în Sud-ostul Franciei, din Paris etc.

Dee ceriul ca să avem fericirea a-l vedea pe Prea Sântia Sa cu ocașiunea onomasticeii Sale încă de nenumerate ori în sănătate deplină, cu puteri spirituali și fizice neslăbite spre binele și înaintarea bisericeii noastre și spre bucuria generală a fiilor săi sufletesci și ai stimătorilor Săi!

De ale „Reuniunii învătătorilor români din diecesa Caransebeșului.“

Acusa disciplinară a Reuniunii învătătorilor din diecesa Caransebeșului, în contra fisolgabirului Somogyi, a fost respinsă de vicecomitele comitatului Timiș cu următorul decis:

„Nr. 45,018/1892. De la vicecomitele comitatului Timiș. Acusa locuitoriului din Caransebeș Stefan Velovan contra lui Iuliu Somogyi, prim-pretore al comitatului Ciacova. Decis: Ca să fie posibil a delibera acusa, actul îndat în limba română se estradă locuitoriului din Caransebeș Stefan Velovan, ca provězându-l cu o trăducere în limba magiară să-l aşcearnă earăși. Despre ce se încunoscintează locuitoriul din Caransebeș Stefan Velovan prin senatul orășenesc d'acolo. — *Timișoara*, în 5 Noembrie 1892. Deschan m. p. vice-comite.

Reuniunea decii s'a vėzut silită a înainta ministrului unguresc de interne următoarea plângere:

Escelența Voastră, D-le Ministru de Interne!

Sp. prim pretor al Ciacovei, Iuliu Somogyi comițend în contra Reuniunii învătătorilor români dela școalele confesionale gr. or. din diecesa Caransebeșului mai multe călcări de lege, pentru a căror pedepsire umilit subscrisa Reuniune a îndat în contra numitului prim pretore, la Magn. Domn Vice-comite a-l comitatului Timiș Achil Deschan, acusa de sub A.

Vice-comitele comitatului Timiș nici nu a luat în socotință această acasă a noastră, ci din motivul, că acusa a fost îndată în limba română oficioasă a reuniunii prin decisul alăturat sub B. ne-a redat-o simplu spre a o traduce în limba magiară.

Pretecstul la călcările de drept și la faptele oprite a Sp. domn prim pretore Iuliu Somogyi încă a fost *limba*, și cu toate că în acusa de sub A. ne-am provocat la legea pozitivă din 1868 Art. 44 § 6 și la decisul congregațiunii comitatului Timiș adus sub E., — în înțelesul căruia am fost îndreptățiți a ne inda în limba noastră română însinuarea, respective acusa, atât la d-l prim-pre-

tor al Ciacovei, cât și la Magn. dnul Vicecomite al comitatului Timiș, fiindcă și limba română e limba protocolară a comitetului, — totuși Magn. dnul Vice-comite a aflat de bine a despecta legea și decisu congregațional și acest mod a sancționa volnicile prim-pretorelui Somogyi.

În astfel de împrejurări trebuie să considerăm acusa noastră de prejudecată și perdută din partea d-lui Vice-comite al comitatului Timiș.

Însă întru căutarea dreptului nostru și a respectării legii, mergem înainte, drept aceea, acusa noastră de sub A. care am îndat'o în contra prim-pretorului Iuliu Somogyi și pe care Magn. d-l Vice-comite al comitatului Timiș nu a voit a o primi, aceea acuză o ridicăm și o susținem înaintea Escelenței Voastre; dar într'una ridicăm acuză disciplinară și în contra d-lui Vice-comite Achil Deschan, pe basa art. de lege XXIII. § 1. p. 1. din 1886, fiindcă numitul d-n Vice-Comite și-a călcat datorința sa oficială prin acest decis al său de sub Nr. 45018 ex 1892, în înțelesul căruia de aceea nu a primit acusa noastră îndată contra prim pretorelui Ciacovei Iuliu Somogyi, fiindcă a fost stilisată în limba română.

Escelența Voastră D-le Ministru de Interne! Simțul sigurității noastre de drept s'a clătinat din fundament prin vătămarea nesfuită a legii de către Vice-comitele comitatului Timiș, de aceea nici că mai putem avea încredere în domnia sa, dar fiindcă avem speranță, că Înaltul guvern va procede drept și spre mulțămirea noastră în aceasta afacere, care a produs o consternațiune mare și lătită, drept aceea ne rugăm cu tot respectul, prin fiscul reuniunii plenipotențiat sub D., ca în urmarea acestei acuse să binevoiti a procede contra prim-pretorelui din Ciacova Iuliu Somogyi, în înțelesul acusei de sub A., și a ordina totodată și în contra Vice-comite-lui comitatului Timis, Achil Deschan, cercetarea disciplinară și a conceda unui comisariu guvernial efectuarea cercetării.

Recomandând această umilită rugare a noastră patronagiului Escelenței Voastre rămânem

Caransebeș, în 11 Decembrie 1892.

Cu tot respectul

Reuniunea învățătorilor români dela școlile gr. orient. din diecesa Caransebeșului. — Prin

Coriolan Brediceanu,
fisc. reuniunii.

Cu această ocaziune publicăm și actul, prin carele prim pretorul I. Somogyi poftesce reuniunea învățătorilor, ca să scrie unguresce:

Dela primpretorul cercual al Ciacovii

Nr. 5322/92 kig.

Petiția compusă în limba românească de sub Nr. 62. a presidiului reuniunii învățătorilor gr. or. din diecesa Caransebeșului.

Decis.

Având în vedere împregiurarea, că limba românească literară *nicî un membru al oficiului nu o poșede* și nu dispune de interpret acreditat, prin carele s'ar putea mijloci traducerea — și având în vedere aceea, că petiția de sub Nr. 38 din luna trecută, de bună seamă de asemenea cuprins, ca uua care n'a putut fi înțeleasă, s'a înapoiat pe calea preturei cercuale din Bocșa, cu scop de a se compune de nou în limba statului, respective spre a i-să alătura o traducere în limba magiară legalizată: numitul presidiu se recearcă cu stimă oficioasă, ca să binevoiescă a trimite traducerea magiară legalizată a petiției, pentru-că pân' atunci nu s'um în stare a decide în meritul cauzei.

Despre ce petentul presidiu se încunoscintează pe calea preturei din Bocșa pe lângă revers de primire.

Ciacova, în 4. Septembrie 1892.

Iuliu Somogyi,
prim-pretor.

Vorbirea ținută la onomastica Pre Sântului Sale

de d-l G. Dragomir.

Ziua Duminicii este ziua Domnului, iar celelalte sărbători sînt așezate de înțelepții bisericii într'apremărirea lui Dzeu și onoarea oamenilor aleși, cari prin credința lor dreaptă și prin viața lor sântă s'au ridicat deasupra muritorilor de rînd. O astfel de sărbătoare e și ziua de azi.

Sărbătoarea sântului dela Mira însă pentru noi, elevii institutului teologic și pedagogic, are o în-doită în-sămnatate; *întâru*, ca prin laude și cântări să preamărim credința și viața sântului Nicolae; *apoi*, că în această zi ne putem apropia de Preabunul nostru Episcop, ca se manifestăm sentimentele noastre de reverință și iubire, ce le nutrim față de Ilustritatea Voastră — și aceasta cu atât mai vîrtos, că în lungul șir de ani, de cari v'a în-vrednicit Dzeu, luptă dreaptă ați luptat pentru binele și prosperarea bisericii și poporului nostru.

Alături cu marele Șaguna, în vremuri grele, mișcând și petriile, din ruine ați refintemeat Metropolia română și ați deschis poporului nostru largă cale către progres și înaintare.

Mai sciind apoi, că un popor vechi fără trecut istoric nu poate avea viitoriu strălucit, ați ridicat vîlul, ce acoperia trecutul nostru, punînd pe pagini neperitoare virtuțile strămoșilor noștri, lucruri, cu de cari puține popoare se pot lăuda, lucrări, prin cari ați încunjurat pe ori ce teren talentul, munca și moralul.

Astăzi Vă avem în fruntea diecesei noastre de conducători.

Fericită se simte deci și tinerimea teologică și pedagogică, când are de ocărnuitoriu al său pe un bărbat, cum sînteți Ilustritatea Voastră. Din viața Voastră ea prinde puteri și se oțelesce; faptele Voastre îi sunt călăuz; cuvintele Voastre îndemnuri la stăruință și activi-

tate spre înaintarea atot ce e adevărat, bun și folositoriu; ear binecuvântările Voastre arhieresci puternic bold spre a ne face bineplăcuți atât oamenilor, cât și cerescului Părinte.

Pe acest Părinte cu inimă curate îl rugăm, să Ve lungească firul vieții, în deplină sănătate, încă mulți ani, ca să ne puteți conduce și mai departe spre binele și fericirea bisericeii și poporului nostru.

Varietăți.

Căsătoria principelui moscenitoriu al României. Căsătoria prințului *Ferdinand* cu ducesa de Edimburg și principesa *Maria* se va face în 10. Ianuarie la Sigmaringen. Tinerii căsătoriți vor sosi în România în 20 Ianuarie 1893.

Cea mai veche universitate. Care este cea mai veche universitate de pe glob? Este aceea din Fez (Maroc), universitatea Keruină, după cum ea se numește, fondată în secolul al IX-lea de o damă din Kair în Tunisia, numită Fatma cea sântă.

Nu numai că aceasta a fost cea dintău universitate care s'a fondat, dar ea a fost în tot timpul secolilor al X. și XI. aproape unicul izvor, unde venira să-si astempe-re setea setoșii de sciință arabi și creștini.

La acea epocă și până la fondarea universităților din Paris, Oxford și Cambridge ea număra studenți andaluzi, francezi și englezi, tot așa de mulți ca studenți tunisieni, egipteni, tripolitani și congeolienii.

Universitatea din Fez este încă focariul occidental al teologiei musulmane.

Mulțămintă publică. Subscrisul în numele Comitetului și Epitropiei parohiale se vede plăcut îndemnat a aduce și pre aceasta mult stimătei Doamne Ema Bogdan, carea a făcut și donat S. bisericii un săculeț pentru păstrarea S. Cuminecături foarte frumos și elegant lucrat de mâ-nile D-Sale din mătasă și catifea. A tot putintele Dzeu reverse darul său cel bogat atât preste numita Doamnă, cât și preste soțul D-sale d-l Georgie Bogdan notariu cercual în loc, cari ambi din îndemn creștinesc și mai nainte au făcut asemenea donuri S. noastre bisericii. *Prili-peț*, în 9/21 Decemvrie 1892. președ. com. parochial.

Bibliografie.

„Foaia poporului”. În editura „Tribunei” va apareea cu începerea Anului-Nou sub numirea „Foaia poporului” o foaie, anume redactată pentru trebuințele poporului românesc dela sate. Foaia va apărea în format cuart în fiecare Duminecă. Prețul abonamentului este numai 2 fl. pe anul întreg.

„Filologul Român” este numele unui nou ziuar, literar românesc, ce va aparee dela 1 Ianuarie 1893 în Făget. Redactorul responsabil și proprietarul noului ziaru

va fi d-l *Dionisiu Păscuși*. Noaua revistă va fi scrisă cu ortografia etimologică (?), va aparee la 1 și 15 st. v. a fie cărei luni și va costa 6 fl., sau 12 coroane la an, 3 fl. sau 6 coroane pe jumătate an.

Luptele Italianilor pentru libertate și unitate, de *G. Secoșan*. Alexandria, (România) editura librăriei C. Georgescu și A. N. Vasilescu, 1892. — Format 8° de 244 pag. Prețul 2 lei.

O miță și una de nuvele e titlul unei publicațiuni, care va apărea în broșuri, începând dela 1 (13) Decem. la Bucuresci, în Tipografia ziarului „Lupta”. Această colecție va cuprinde numai nuvele cu totul noave de ale principalilor scriitori francezi, germani, ruși, americani etc., din toate școalele și direcțiile literare, excepționând literatura imorală.

Broșurile, pe rând cum vor eși, se vor espeda la adresa tuturor, celor, cari vor trimite 1 florin (în serisoare sau mandat) la Tipografia „Luptei” în Bucuresci pentru primul volum, care va conținea peste 20 de coale de tipariu și care va eși în decurs de 6 săptămâni, la intervale regulate,

Concurs.

Pe basa ordinațiunei Venerabilului Consistoriu diecesan ddo. 27 Octomvrie a. c. Nr. 3068 B. se escrie concurs pentru întregirea definitivă a parohiei gr. or. rom. de clasa III. din comuna *Chevereșul-mare*, protopresbiteratul Buziașului, comitatul Timiș — devenită vacantă prin mutarea preotului Aureliu Petcu, — cu termen de recurgere de 40 de zile dela prima publicare în „Foaia diecesană.”

Emolumentele sânt:

1. O sesiune parochială,
2. Stola și birul usuat.

Se înseamnă, că preotul alegând, de o camdată pe lângă stola și pe lângă birul parochial, va primi numai 10 jugere de pământ din sesiunea parochială, ear celelalte parcele din sesiunea parochială numai după depurarea restanțelor de dare, de ecuivaleat etc., ce însărcinează aceasta sesiune parochială.

Doritorii de a ocupa aceasta parochie, sânt avisați ca recursele instruate conform stat. or. bis. și a regulamentului pentru parochii, — advesate comitatului parochial — să le subștearnă adm. protopresbiteral al tractu-lui Busiaș, Aureliu Drăgan, în Ghilad poșta ultima Ciacov a

Preoții recurenți la aceasta parochie au să dovedească, cumcă până cu finea anului 1892 și-au plătit contribuțiunea, spesele de regulare a apelor, ecuivalentul, sidocsia episcopoească și competența protopresbiterală.

În fine recurenții sânt poțiti a se presenta, — însă numai odată — în vre-o Duminecă, sau sərbătoare în s. Biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și oratorie, dar nici decât în ziua de alegere.

Chevereșul-mare, în 15 Noemvrie 1892.

[79] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Aureliu Drăgan*, adm. protopresbiteral.